

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Directeur-Generaal mobiliteit
t.a.v. Kees van der Burg
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

College van Rijksadviseurs

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

Mike Emmerik
T. 06-45008649
E mike.emmerik@rijksverheid.nl

Ons briefkenmerk

1254117

Datum 24 juni 2020
Uw kenmerk IENW/BSK-2019/236133
Betreft Adviesvraag Ruimte voor Lopen

Geachte heer van der Burg,

In uw brief van 7 november 2019 verzocht u het College van Rijksadviseurs (CRA) om een advies uit te brengen inzake de ruimtelijke mogelijkheden om de aantrekkelijkheid van lopen te vergroten en de mogelijkheden die de (rijks)overheid ten dienste staan om deze ontwikkeling op gang te brengen. Het CRA is hierop een ontwerpend onderzoek gestart, waarvan voorliggend document het resultaat is.

In de ogen van het CRA loont het wanneer de Rijksoverheid het voortouw neemt om samen met decentrale overheden en andere partijen een loopcultuur op te bouwen. Lopen is namelijk veel krachtiger en veelzijdiger dan we geneigd zijn te denken en kan een bijdrage leveren aan tal van beleidsdoelen. Zo is lopen niet alleen goed voor onze fysieke en mentale gesteldheid, maar levert elke reis die we te voet afleggen in plaats van met de auto, scooter of het openbaar vervoer, ook een bijdrage aan het verhogen van de verkeersveiligheid, een schonere lucht en minder geluidsoverlast. Ook draagt lopen bij aan de leefbaarheid van een gebied, doordat het ontmoetingen stimuleert, de zelfredzaamheid vergroot en de economische vitaliteit versterkt. Daarnaast is de ruimtelijke impact beperkt, waardoor meer ruimte ontstaat voor groen en water in onze leefomgeving, waarmee het klimaatadaptieve gehalte van onze steden wordt verhoogd en de biodiversiteit versterkt. Volop redenen dus om te werken aan beter beloopbare steden.

Beleving en nabijheid

Om de potentie van lopen en de maatschappelijke voordelen die het oplevert te verzilveren is ten eerste een andere inrichting van de openbare ruimte noodzakelijk. Waar gemotoriseerde vormen van vervoer en fietsverkeer nu vaak een grote claim leggen op de beschikbare ruimte, zou de voetganger veel meer centraal moeten komen te staan. Dit vraagt om een andere manier van denken waarbij niet de snelheid, maar juist de beleving van de plek centraal moet komen te staan. De efficiëntie van lopen ligt immers niet in tijd, maar in de kwaliteit en de toegevoegde waarde van de wandeling. Door deze toegevoegde waarde zo groot mogelijk te maken en in te zetten op een aantrekkelijke en comfortabele groene omgeving met ruimte voor verblijven, sporten en spelen, kunnen mensen verleid worden om meer te gaan lopen.

Daarnaast is het van belang dat men de mogelijkheid heeft om het dagelijks leven zo veel mogelijk op loop (of fietsafstand) van hun woning te organiseren. De

statistieken laten zien dat onze woon-werkafstand de afgelopen decennia is verdubbeld¹, mede mogelijk gemaakt door forse infrastructurele investeringen en met een hoog energiegebruik tot gevolg. Maar wat heeft ons dat nu eigenlijk opgeleverd: we zijn geen seconde eerder thuis. Stimuleren van nabijheid zou dan ook integraal onderdeel moeten zijn van een effectief loopbeleid. Een slimme koppeling met de huidige verstedelijkingsopgave biedt kansen om meer keuzemogelijkheden te ontwikkelen in onze woonomgeving en die op een prettige wijze te voet en op de fiets bereikbaar te maken. Uit onderzoek van het CRa in het kader van de verstedelijkingsopgave in de MRA blijkt dat de impact hiervan groot is. Zo kan de toevoeging van een kwart miljoen woningen en een kwart miljoen banen zorgen voor een daling van het totaal aantal autokilometers van de regio als geheel².

Bevindingen en aanbeveling

Naast bovenstaande meer algemene aanbevelingen zijn er uit het onderzoek een aantal concrete bevindingen en aanbevelingen te destilleren die we graag met u delen:

Meer keuze om de hoek: lopen als strategie voor meer stedelijkheid

Een stedelijke omgeving waarin men een groot deel van de verplaatsingen te voet kan afleggen vraagt om geconcentreerde bebouwing, een menging van functies en een hoge kwaliteit van de openbare ruimte. Bouw woningen daarom zo veel mogelijk op loopafstand (en fietsafstand) van plekken met een overschot aan werk en in de nabijheid van scholen, zorg en voorzieningen. Zo benut je agglomeratievoordelen maximaal, voorkom je onnodige mobiliteit en wordt je keuzevrijheid vergroot: hoe je woont, werkt en je vrije tijd doorbrengt.

Gebruik lopen als verbindende factor

Lopen is het middel voor overheden en gemeenschappen om steden gezonder en inclusiever te maken. Het gaat om meer dan alleen een mobiliteitskeuze. Lopen kan bijdragen aan diverse stedelijke agenda's en daarmee een verbindende rol spelen tussen verschillende belanghebbenden en organisaties. Denk aan thema's als klimaatadaptatie, emissiereductie, verdichting, bevolkingsgroei en menselijke behoeften als gezondheid, inclusiviteit en veiligheid. Lopen lost die opgaven niet direct op, en er moet ruimte blijven voor andere vormen van vervoer, maar een stedelijke inrichting met meer nadruk op de voetganger kan bijdragen aan substantiële oplossingen.

Lopen als zichzelf versterkend pad

Vanaf de naoorlogse periode zijn onze steden terechtgekomen in een negatieve spiraal van ontmengen, verspreiden en steeds meer mobiliteit. Lopen is een cruciaal ingrediënt om deze negatieve spiraal te keren. Door een gebied te verdichten en meer groen toe te voegen wordt een vicieuze cirkel op gang gebracht doordat je de meeste verplaatsingen lopend of fietsend kan doen. Hierdoor neemt het gebruik en de ruimtelijke impact van de auto af, waardoor stap voor stap steeds meer ruimte ontstaat voor vergroening, verdichting en voetgangers.

¹ KIM en CBS: 11,7 km in 1985 en 22,6 km in 2016

² CRa, Enorm veel keuze & ongelofelijk nabij (2019)

Stel verblijfskwaliteit en beleving voorop in de stedelijke ontwikkeling

De aantrekkingskracht van lopen zit hem niet in snelheid of tijd, maar in de kwaliteit en toegevoegde waarde van de wandeling. Waar je in de auto of de trein altijd denkt 'ik ben er bijna' hoef je je als voetganger niet te haasten. Je bent er al. Het is daarom belangrijk om extra aandacht te besteden aan het ontwerp van de route en een prettige beleving. Onder andere de aanwezigheid van groen of water kunnen hier een bijdrage aan leveren. Door hoge kwaliteitseisen te stellen aan de omgeving voor voetgangers, ontstaat een openbare ruimte waarin mensen langer willen (ver)blijven en minder genoodzaakt zijn om elders heen te gaan voor ontspanning of om te spelen. Zo komt de mens weer centraal te staan in onze steden.

Zorg voor een fijnmazig voetgangersnetwerk

Keuzevrijheid is een belangrijke factor bij het stimuleren van lopen. Dit vraagt om een fijnmazig loopnetwerk met voldoende afwisseling. Zo kunnen verschillende voetgangers op verschillende momenten van de dag en afhankelijk van de activiteit, zelf de meest aantrekkelijke route kiezen. In de ochtend een snelle en comfortabele route naar school, werk of het station, tijdens de lunch een rondje met collega's door het park, in de middag hardlopen langs het water en in de avond naar vrienden door een levendige straat.

Houd oog voor detail

Een stedelijke omgeving die uitnodigt tot lopen vraagt om een nauwkeurig ontwerp van de openbare ruimte met oog voor detail. Ze is schoon, heel en veilig. Afwisselend, niet te ruim bemeten en vrij van obstakels. Besteed extra aandacht aan het materiaalgebruik, een goede verlichting en voldoende rustpunten. Zo ontstaat een toegankelijke openbare ruimte die plek biedt voor iedereen, van ravottende kinderen tot gracieuze ouderen.

Stimuleer een loopcultuur: een gewoonte die je leert met vallen en opstaan

Ervaringen uit het verleden zijn van grote invloed bij de keuze om te gaan wandelen. Het is daarom belangrijk om genoeg positieve ervaringen op te bouwen. Zowel permanente ingrepen als tijdelijke activiteiten dragen daaraan bij. Denk aan de avondvierdaagse, de NS-wandelingen of een autovrije zondag. Kinderen hebben relatief nog weinig ervaringen en kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan de opbouw van een loopcultuur. Zo zou lopend naar school weer de norm moeten worden. De eerste stap richting een paradigmaverschuiving.

Test de toekomst: ontwikkel nieuwe concepten en plekken

Veranderingen in de openbare ruimte zijn vaak traag en het besluitvormingsproces is complex. Tijdelijke experimenten zijn een doeltreffend alternatief in plaats van jaren te polderen over de (her)inrichting van een stuk stad. Zo kunnen betrokkenen de voor- en nadelen van een bepaalde ingreep aan den lijve ondervinden en kan koudwatervrees worden voorkomen. Op deze manier kan de betrokkenheid worden verbreed en kunnen plannen worden bijgesteld of aangescherpt tijdens de testperiode. Verschillende steden gebruiken de coronaperiode om nieuwe maatregelen uit te proberen. Voetgangers en fietsers krijgen langer groen licht en op enkele plekken krijgen voetgangers voorrang op auto en fietsverkeer.

We hopen met deze aanbevelingen een waardevolle bijdrage te kunnen leveren aan de ontwikkeling van het beleidskader lopen. Het achterliggende onderzoek dat is uitgevoerd bij de totstandkoming van dit advies is samengebracht in de

College van Rijksadviseurs

Datum
24 juni 2020

publicatie 'Naar een gezonde stad ter voet' die als bijlage aan deze brief is toegevoegd. Uiteraard gaan we graag met u in gesprek over onze bevindingen en de eventuele implementatie in het voetgangersbeleid van de rijksoverheid.

Hoogachtend en met hartelijke groet,
Namens het College van Rijksadviseurs

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D. Zandbelt'.

Daan Zandbelt
Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving